

2-6

1708-6

ՔԱՂԱՎՈՒՍԳԻՆՈՎԱՐ

[24]

ՔԱՂԱՎՈՒՍԳԻՆՈՎԱՐ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

[№ 2]

1920 թ. ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 29 1929 թ.

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԵԼԵԿՏՐԻՓԻԿԱՑԻԱՆ
5 ՏԱՐՈՒՄ**

24

5783

ՊՐԻՆՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ - 1929

Հրատար. № 1145

ՊԵՏՏՐԱՏԻ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱՐԱՆ ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

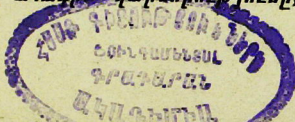
Գրառեպ. № 2902(բ.) Պատ. № 1266 Տիր. 15,000

8812
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵԼԵԿՏՐԻՖԻԿԱՑԻԱՆ
ՀԻՆԳ ՏԱՐՈՒՄ

A Խորհրդայնացումից առաջ Հայաստանում գոյություն ունեին 4-5 մանր ելեկտրակայաններ, վորոնց մեքենաների ուժեղությունը չեր գերազանցում 400 ձիու ուժից: Սակասարկում եյին նրանք գլխավորապես քաղաքների լուսավորության կարիքները, այն ել վոչ լրիվ չափով:

Հաշվի առնելով այն սերտ կապը, վոր գոյություն ունի Էլեկտրիֆիկացիայի և յերկրի ժողովրդական տնտեսության արդյունաբերական և ընդհանուր տնտեսական աճման միջև, Ելեկտրաշինարարությունն ընդունել ե մեզանում հսկայական չափեր: Այդ արտահայտվում ե մի շարք ջրային Ելեկտրական կայաններով, վորոնց մի մասը արդեն կառուցված ե, մի մասը կառուցվում ե և միջանիսը ձրագրված են կառուցվելու:

Այն նահանգներ Կարևորությունը, վոր

ունի ելեկտրիֆիկացիան մեր հանրապետու-
թյունը ինդուստրիացման չենթարկելու և
սոցիալիզմ կառուցելու բնագավառում, մեզ
դրդում է տալ այստեղ համառոտ տեսու-
թյուն թե՛ մեր ունեցած արդեն այս գծով
նվաճումների և թե՛ մեր մոտակա անելիք-
ների, վոր նախատեսվում են հնգամյա պլա-
նով (1929-30—32-33 թ.): Ելեկտրաշինա-
րարության աճման հիմնական տվյալները
մենք տալիս ենք այստեղ, բաժանելով տե-
սությունը չերկու մասի՝ «գյուղական ելեկ-
տրիֆիկացիա» և «արդյունաբերական ելեկ-
տրիֆիկացիա», նկատի առնելով դրանցից
յուրաքանչյուրի հատուկ առանձին նշանա-
կությունը:

Գյուղական ելեկտրիֆիկացիա

Գյուղատնտեսության մեջ ելեկտրո-
եներգիայի կիրառման նշանակութունն
անչափ մեծ է: Նա անդրադառնում է վոչ
միայն տնտեսության բնագավառում, վոր-
տեղ նա հեղաշրջում է մեր գյուղացու մը-
շակման նահապետական ձևերը և ավելա-
ցնում չերկրի հարստությունը, այլև դյու-

դացիության ամբողջ կենցաղի վրա, լուսավորելով վոչ միայն գյուղի արտաքինը՝ նրա տներն ու փողոցները, այլև նրա բնակիչներին մասավոր և հոգեկան աշխարհը, բարձրացնելով նրանց կուլտուրական մակարդակը ելեկտրիֆիկացիայի հետ զուգընթաց ստեղծվող չերեկոյան դասընթացքներով, գրադարաններով, ակումբներով և այլն:

Ելեկտրաշինարարության այդ հակայական նշանակությունն է, վոր աչքի առաջ ունենր Վ. Ի. Լենինը, չերբ նետում եր իր հռչակավոր նշանաբանը՝ «Ելեկտրիֆիկացիայի միջոցով դեպի սոցիալիզմ»:

Չնայած այն մեծ դժվարություններին, վորոնցով ելեկտրականությունն սկզբներում արմատ է գցում գյուղացու կենցաղի մեջ, գյուղական ելեկտրաշինարարությունը մեր չերկրում 1921 թվից մինչև 1928 թ. աճեց առավել, քան կարելի յեր սպասել: 1921 թվին մեղանում կար մեկ հառ գյուղական ելեկտրակայան 33 կիլովատտի ուժեղությամբ, 1928 թվին մենք ունենք արդեն 9 կայան, վորոնց ուժեղությունը հավասար է 381 կիլովատտի (11-12 տնգամ ավել, քան 21 թվին):

Այս թվերը բավականին պերճախոս են և կարոտ չեն ընդարձակ մեկնաբանությունների, սակայն և այդ թվերը մի չընչին մասն են կազմում այն մեծ աշխատանքների դիմաց, վոր նախատեսում ե մեր հնգամյա պլանը գյուղական ելեկտրաշինարարության բնագավառում, և վորի թափն անհամեմատ ավելի ուժեղ ե:

Հնգամյակի ընթացքում նախագծված ե ըստ գավառների և գավառամասերի ելեկտրիֆիկացիայի յենթարկել 7 և 8-րդ եջերում հիշված գյուղերը:

Այսպիսով, հնգամյակի վերջին ելեկտրիֆիկացիայի պիտի յենթարկվի 159 գյուղ և ավաւն:

Թե ինչ ուժեղություն պիտի ունենա մեր գյուղական ելեկտրակայանների ցանցը, և դրանից վորքան պիտի սպառի մեր գյուղատնտեսությունը, մենք այդ տեսնում ենք 9-րդ եջի տղյուսակից:

Այսպիսով, հենց այս 28-29 տարում գյուղական ելեկտրակայանների ուժեղությունը պիտի հնգապատկվի (381 կիլովատտի դիմաց կունենանք 1.485 կիլովատտ ուժ), իսկ հնգամյակի վերջին, յերբ գյուղ-

ԳԱՎԱՌՆԵՐ ՅԵՎ ԴԱ- ՎԱՌԱՄԱՍՆԵՐ	Հնգամյակով եկեկտրիֆի- կացիայի յին- թարկվող գյուղերի քա- նակը
Յերեվանի գավառ 1. Ախտայի գավառաժառ 2. Կոտայքի » 3. Ղամարլուի » 4. Վեդի-Բասարի » 5. Բաղյառնիի »	 8 5 12 8 7
Սջմիածնի գավառ 1. Աշտարակի » 2. Եջմիածնի » 3. Արշավիլի »	 10 3 5
Լեռնականի գավառ 1. Փանիքի գավառաժառ 2. Լեռնականի »	 8 5
Դարալագյազի գավառ 1. Քեշիշենդի գավ. ժառ 2. Պատմաշենի »	 3 10

Ջոնգեզուրի գավառ.

1. Գորիսի գավառամաս	4
2. Ղափանի »	4

Մեղրու գավառ.

1. Մեղրու գավառամաս	5

Դիլիջանի գավառ.

1. Դիլիջանի գավառամաս	4
2. Կրասնոսելսկի »	3
3. Բարանայի »	4
4. Իջևանի »	11

Նոր-Քաջագետի գավառ.

1. Նոր-Քաջագետի գավ. մ.	3

Լոռի-Փամբակի գավ.

1. Ղարաբեղլիսայի գավ. մաս.	4
2. Զորաշենի »	6
3. Ստեփանավանի »	6
4. Դսեղի »	7
5. Ռիկովի »	5
6. Սուրենականի »	9

Ընդամենը . .

159 գյուղ.

12402

	28/29 թ.	29/30 թ.	30/31 թ.	31/32 թ.	32/33 թ.
1. Ուժեղություն կելովատաներով	1.485	1.805	3.155	4.575	5.687
2. Նեկերու - եներ- գիայի սպառումը միլիոն կելովատա- ժամերով	3,66	4,17	6,89	9,26	12,94

դական ելեկտրակայանների թիվը հասնելու յե 159 ի; նրանց ուժեղությունը բարձրանալու յե մինչև 5.687 կիլովատտ, և դյուլերն սպառելու յեն ելեկտրո-եններգիայից մոտ 13 միլիոն կիլովատտ-ժամ, վոր, անշուշտ, մեր փոքրիկ չերկրի համար պատկառլի լի լե և մեր գյուղացիության մութ ու խավար կենդանի վերաբերմամբ մեծ և հեղափոխական ոյնող դեր ունի կատարելու:

Արդյունաբերական ելեկտրիֆիկացիա

Արդյունաբերության զարգացման հիմք և հանդիսանում եժան ելեկտրոններգիան, և հենց այս հիմքի վրա յե, վոր Հայաստանում ստեղծվել են մի շարք արդյունաբերական ձեռնարկություններ՝ տեքստիլ, կարբիդի, փայտամշակման, կաշու և այլ գործարաններ, և վոր մեր պետական արդյունաբերությունը, շնորհիվ իրեն հայթայթվող եններգիայի եժանության, իվիճակի յե դառնում մեծապես կրճատելու իր արտադրության ծախսերը, մանավանդ այն ճյուղերում, վորտեղ վառելիքի և ելեկտրականության սպառումը ծախսերի զգալի տոկոս և կազմում (կարբիդի, քիմիական արդյունաբե-

րուիւան և ալն), իջեցնելով արտադրանքի ինքնարժեքը և եժանացնելով ապրանքը:

Հնգամյա պլանով արդյունաբերութւան համար ծրագրված ելեկտրիֆիկացիայի ընթացքն ու սպառումը տալիս են 12-րդ եջի աղյուսակի թվերը:

Այսպիսով, հնգամյակի ընթացքում արդյունաբերական ելեկտրիֆիկացիայի բընագավառում, ծրագրված են անհամեմատ ավելի լաւ թափով և բարձր տեմպերով աշխատանքներ, քան գյուղատնտեսութւան համար, վորպիսի թափն ու տեմպերը բնական են, նկատի ունենալով խորհրդալին իշխանութւան հիմնական նպատակը՝ արագացնել հնարավորութւան սահմաններում յերկրի ինդուստրիացիան ընթացքը, զարգացնելով մեր արդյունաբերական կարողութունները, հատկապես մեր քիմիական արդյունաբերական ճյուղերը, վորոնք ամենախոշոր չափով սպառում են ելեկտրոններդիան:

Ինչպես տեսնում ենք աղյուսակից, 28-29 թվին ծրագրված մեր ելեկտրացացի ուժեղութւան դիմաց, վոր լինելու յե 7.990 կիլովատտ, հնգամյակի վերջին (32-33 թվին) ալ ուժեղութւունը բարձրանալու յե մինչև 38.700 կիլովատտ, իսկ եներգիալի սպառման քանակը նույն ժամանակաշրջանում 27.600.000 կիլովատտ ժամից հասնելու յե մինչև 154.800.000 կիլովատտ-ժամ:

	28/29 թ.	29/30 թ.	30/31 թ.	31/32 թ.	32/33 թ.
1. Ելեկարականու- թյան աճումը՝ կելով առանձին	7.990	11.740	14.140	28.850	38.700
2. Եներգիայի ըս- պառուղւթյան ա- ճումը՝ միլիոն կի- լովատու-ժամերով	27,6	37,4	47,1	104,6	154,8

Քաղաքների և եկեղեցիների գիւղի մասա-
կարարումը

Հիդրո-եկեղեցիականներից բաց թողնելով եներգիւղի եթանութիւնն ամենալայն չափով հնարավորութիւնն է տալիս քաղաքների բնակչութեանը ոգտվելու նրանից: Յերևանը, վոր արդեն 60⁰/₁₀-ով յենթարկված է եկեղեցիֆիկացիայի, միակը չէ խորհրդային Հայաստանի քաղաքների մեջ: Նրա որինակին հետևում են Լենինականը և այլ քաղաքներ:

Բնակչութիւնն ոգտվում է եկեղեցիականութիւնից վոչ միայն բնակարանների լուսավորութեան նպատակով, հաջողվում է աստիճանաբար «եկեղեցիականացնել», ալապես ասած, նաեւ նրա կենցաղը, եկեղեցական թելամանների, ութոների, վառարանների, խոհանոցի համար հատկացված զանազան ամանների և այլ եկեղեցական պարագանների գործածութիւնը շատ տնտեսութիւնների արդեն իսկ հնարավորութիւնն է տվել հրաժարվելու եներգիւղի ուրիշ տեսակներից (ցախ, ածուխ, անտրացիտ և այլն):

Եկեղեցիների գիւղի եթանութեան շնորհիվ է, վոր սկսել է զարգանալ նաեւ մեր տնայնագործութիւնը:

Քաղաքներում սպառվող և սպառվելիք եներգիւղի նպատկերը տալիս են հետևյալ թվերը՝

	28/29	29/30	30/31	31/32	32/33
1. Թ Լ Ի Ե Վ Մ Ն ա) Ուժեղություն (կիրովատոս)	1.820	2.104	2.445	2.946	3.586
բ) Սպառվելիք են երգիայի քանակը (միլ. կիլ.-ժամ)	2,70	3,27	3,87	4,45	5,3
2. Լ Ե Ն Ի Ն Մ Կ Մ Ն ա) Ուժեղություն (կիրովատոս)	344	793	1.396	1.852	2.360
բ) Սպառվելիք են երգիայի քանակը (միլ. կիլ.-ժամ)	0,5	1,19	1,71	1,97	1,6

Հանրագումարի բերելով բոլոր վերոհիշյալ տվյալները, վորոնք վերաբերում են արդյունաբերության, գյուղատնտեսության և քաղաքների կարիքներին ելեկտրականությամբ սպասարկելու դործին, 1933 թ. մեղանում կունենանք

Ելեկտրական տոկի (հոսանքի) ընդունելի- ների կառուցված ու- ժեղությունը՝	Կիլովատտ ժամ 150,330
Եներգիայի սպառողութ.՝	174,600.000

Նոր կառուցումներ

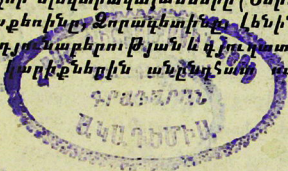
Բոլոր սպառողների պահանջն ելեկտրո-
ներգիայով ծածկելու համար անհրաժեշտ
է, բացի այժմ աշխատող ելեկտրակայան-
ներից, կառուցել նոր հիդրոկայաններ ևս:

Այդ նոր կառուցվող կայանների թվին հն
պատկանում՝

ա) Ձորագետի ելեկտրակայանը՝ ուժեղու-
թյամբ 22.000 կիլովատտ:

և բ) Քանաքեռի ելեկտրակայանը՝ ուժե-
ղությամբ 32.000 կիլովատտ:

Բոլոր խոշոր ելեկտրակայանները (Յերևա-
նինը, Քանաքեռինը, Ձորագետինը, Լենինա-
կանինը) արդյունաբերության և գյուղատն-
տեսության կարիքներին անընդհատ սպա-

սարկելու նպատակով իրար հետ պիտի շաղկապվեն հանձնքան դժերով 110.000 վոլտի լարվածությամբ:

Առանձին շրջաններում կկառուցվեն գյուղական հիդրավիկ կայաններ, թվով 7 հատ, վորոնց ընդհանուր ուժեղությունը հասնելու չե 1.500 կիլովատտի:

Ամփոփում

Այսպես, ուրեմն, 1933 թվին խ. Հայաստանի մեծագույն մասը ծածկված կլինի ելեկտրական գծերի ցանցով, և ելեկտրականների ընդհանուր ուժեղությունը հասնելու չե 60.000 կիլովատտի, այսինքն՝ 1920 թվի դիմաց բարձրանալու չե 24 անգամ կամ, այլապես, կառուցված ուժեղությունը 0,3 կիլովատտից ավելանալու չե մինչև 60 կիլովատտ 1.000 բնակչին (հաշվելով Հայաստանի ազգաբնակչությունը հավասար 1 միլ. մարդու), իսկ հներգիայի ըսպառողությունը մի հոգուն հասնելու չե 174 կիլովատտ-ժամի:

Այս նորմաներն ընդհուպ արդեն մոտենում են չեկոսլավական չեռկրների տվյալներին և կարող են լուրջ պատվանդան հանդիսանալ հնգամյակով ծրարումած՝ Եռուհե հնդուստրիացմանը:

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FI 0045768